

НАПРЯМ 6. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-55>

ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЯК КРОК ГАРМОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Атаманчук Наталія Іванівна

*доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС
Науково-дослідного інституту правотворчості та
науково-правових експертиз НАПрН України
м. Київ, Україна*

Перед Україною як державою, що уклала з Європейським Союзом (далі – ЄС) Угоду про асоціацію¹, а також отримала статус кандидата на членство в ЄС, стоїть завдання гармонізувати національне законодавство з нормами права ЄС. Важливого значення набуває імплементація в Україні директив Ради ЄС із питань непрямого оподаткування, зокрема, адаптація вітчизняного законодавства про податок на додану вартість (далі – ПДВ) до законодавства ЄС, запозичення й запровадження найкращих елементів системи адміністрування ПДВ, з метою усунення торговельних бар'єрів між Україною та ЄС.

Так, Директива Ради ЄС 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року² визначає спільну систему функціонування ПДВ в усіх країнах ЄС, за якою стандартна ставка ПДВ має становити не менше ніж 15%. Відповідно до ст. 98 зазначеної директиви держави-члени можуть

---

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 984_011 (2015, Листопад). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

² Директива Ради ЄС 2006/112/ЄС «Про спільну систему податку на додану вартість». (2006, Листопад). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#o488

застосовувати знижені ставки до постачання товарів або послуг, перелік яких визначається у Додатку III директиви.

Зауважимо, що 5 квітня 2022 року Директивою Ради (ЄС) 2022/542³ були внесені зміни до Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС⁴ та Директиви Ради (ЄС) 2020/285⁵ щодо ставок ПДВ та дозволено державам-членам застосовувати знижені ставки не нижче ніж мінімум 5% до поставок товарів або послуг, що охоплюються максимумом 24 пункти в Додатку III до Директиви 2006/112/ЄС; знижену ставку, нижчу за мінімальну 5% , і звільнення з правом відрахування вхідного ПДВ, але лише до поставок товарів або послуг, які охоплюються максимум семи пунктами Додатку III до Директиви 2006/112/ЄС, що вони вибрали серед поставок товарів і послуг, які вважаються такими, що покривають основні потреби, а саме ті, що пов'язані з постачанням продуктів харчування, води, ліків, фармацевтичних продуктів, товарів для здоров'я та гігієни, транспортування людей та певні предмети культури (книги, газети та періодичні видання) або серед інших поставок товарів і послуг, перелічених у Додатку III до Директиви 2006/112/ЄС, до яких інші держави-члени застосовують знижені ставки, нижчі за мінімальні 5% , або звільнення з правом вирахувати вхідний ПДВ, якщо вони дотримуються встановлених термінів.

Варто зазначити, що більшість держав-членів ЄС уже скористалися рекомендаціями вищезазначених директив щодо розміру і диференціації ставок ПДВ. На такі ж положення щодо стягнення ПДВ орієнтуються і країни – кандидати на вступ до європейської спільноти.

Аналізуючи механізм адміністрування ПДВ в нашій державі, необхідно зазначити, що розміри ставок цього податку зазнавали постійних змін. На сьогодні, ст. 193 ПК України⁶ визначає ставку податку від бази оподаткування в таких розмірах як: 20% (основна ставка), 14%, 7% та 0%. При цьому, ставка ПДВ у розмірі 14% застосовується до операцій з постачання на митній території України та

---

³ Council Directive (EU) 2022/542 of 5 April 2022 amending Directives 2006/112/EC and (EU) 2020/285 as regards rates of value added tax. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/542>

⁴ Директива Ради ЄС 2006/112/ЄС «Про спільну систему податку на додану вартість». (2006, Листопад). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#o488

⁵ Council Directive (EU) 2020/285 of 18 February 2020 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the special scheme for small enterprises and Regulation (EU) No 904/2010 as regards the administrative cooperation and exchange of information for the purpose of monitoring the correct application of the special scheme for small enterprises. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32020L0285>

⁶ Закон України № 2755-VI. «Податковий кодекс України». (2010, Грудень). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5748>

ввезення на митну територію України такої сільськогосподарської продукції як: пшениця, ячмінь, кукурудза, соєві боби, насіння свиріпи та ріпаку, насіння соняшнику.

Ставка ПДВ у розмірі 7% застосовується по операціях з: постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів, що підтверджується документом про відповідність, та дозволені для надання на ринку та/або введення в експлуатацію і застосування в Україні; постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я; постачання послуг із показу (проведення) театральних, оперних, балетних, музичних, концертних, хореографічних, лялькових, циркових, звукових, світлових та інших вистав, постановок, виступів професійних мистецьких колективів, артистичних груп, акторів та артистів (виконавців), кінематографічних прем'єр, культурно-мистецьких заходів; постачання послуг із показу оригіналів музичних творів, демонстрації виставкових проєктів, проведення екскурсій для груп та окремих відвідувачів у музеях, зоопарках та заповідниках, відвідування їх територій та об'єктів відвідувачами; постачання послуг із розповсюдження, демонстрування, публічного сповіщення і публічного показу фільмів, адаптованих відповідно до законодавства в україномовні версії для осіб з порушеннями зору та осіб з порушеннями слуху; постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування; реалізації квитків на спортивні заходи всеукраїнського та міжнародного рівнів⁷.

Зазначимо, що у Верховні Раді України зареєстрований проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зниження ставки податку на додану вартість для молока і молочної продукції від 31 березня 2023 року № 9161⁸. Законопроєктом пропонується внесення змін до ПК України, якими передбачається

---

⁷ Закон України № 2755-VI. «Податковий кодекс України». (2010, Грудень). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5748>.

⁸ Проєкт Закону № 9161 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зниження ставки податку на додану вартість для молока і молочної продукції». (2023, Березень). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41582>

оподаткування ПДВ за ставкою 10% операцій з постачання та ввезення на митну територію України молока та молочної продукції: молока та вершків, незгущених та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; молока та вершків, згущених та з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин; маслянки, коагульованих молока та вершків, йогурту, сметани, кефіру та інших ферментованих або сквашених (бактеріальними заквасками) молока та вершків, згущених або незгущених, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин, ароматизованих чи неароматизованих, з доданням або без додання фруктів, горіхів чи какао; молочної сироватки, згущеної або незгущеної, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; продуктів, що складаються з натуральних компонентів молока, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; масла вершкового; сирів всіх видів і кисломолочного сиру.

Про доцільність запровадження зниженої ставки ПДВ на сільгосппродукцію, переважна частка якої йде на експорт (зернові, олія соняшникова, насіння олійних культур), а також на сільгосппродукцію, переважна частка якої виробляється представниками дрібного аграрного бізнесу, що не зареєстровані платниками ПДВ (молочне та м'ясне скотарство) зазначають і науковці⁹.

Аналізуючи світовий досвід, зауважимо, що країнами, які мають знижені ставки ПДВ на харчові продукти, є такі, як: Польща – 5% на рис, хліб, м'ясо (яловичина, свинина, баранина, куряча тушка), молоко, яйця, соняшкову олію, капусту, цукор, на інші продукти – 8%; Італія – 4% на молоко, масло, сири, оливкову олію, на інші – 5 і 10% ; Іспанія – 4% на овочі, фрукти, хліб, молоко, на інші – 10%; Бельгія – 6% на м'ясо, рибу, молоко, воду, на інші – 12%; Велика Британія – 0% на сире м'ясо і рибу, фрукти, овочі, горіхи і боби, зелень, хліб і хлібобулочні вироби, на інші – 20% (основна ставка); Німеччина – 7% на продовольчі товари, хліб, овочі, фрукти, м'ясо, молоко¹⁰.

Євроінтеграційні прагнення України зумовлюють необхідність гармонізації законодавства нашої держави з правом ЄС, а також адаптації вітчизняного законодавства про ПДВ до законодавства ЄС. Важливого значення на шляху такої гармонізації набувають Директива Ради ЄС 2006/112/ЄС, а також Директива Ради (ЄС) 2022/542. Вважаємо, що запровадження зниженої ставки ПДВ на соціально

⁹ Лупенко Ю., & Тулуш, Л. (2020). Зниження ставки ПДВ на продукти харчування в Україні: можливості та доцільність. *Продовольчі ресурси*, 8(14), 217.

¹⁰ Атаманчук Н. І. (2021). Правове регулювання непрямого оподаткування в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня д.ю.н., Західноукраїнський національний університет. Тернопіль. С. 346.

значущі продукти харчування є важливим кроком на шляху підвищення їх доступності для споживачів. Оскільки, «товари та послуги, які підпадають під знижені ставки, мають бути спрямовані на користь кінцевого споживача та переслідувати цілі загального інтересу»¹¹. Тому, установа знятих ставок ПДВ на операції з постачання товарів (послуг) першої необхідності, обов'язковий перелік яких визначений Директивою Ради ЄС 2006/112/ЄС та Директивою Ради (ЄС) 2022/542, забезпечить соціальну справедливість ПДВ шляхом зняття оподаткування на соціально значущі товари (роботи, послуги), стимулюватиме зростання сукупного попиту, а також підвищить платоспроможність нашого населення.

---

¹¹ Council Directive (EU) 2022/542 of 5 April 2022 amending Directives 2006/112/EC and (EU) 2020/285 as regards rates of value added tax. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/542>.